

شکوفایی ادب منظوم عربی در اصفهان (سده چهارم تا ششم هجری)

مؤلفین:

دکتر کتابون فلاحی (استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار)
دکتر اعظم محمودی (استادیار دانشگاه فرهنگیان)

Watermark

انتشارات مینوفر

Minufar Publications

مشهد مقدس - ۱۳۹۴

سرشناسه : فلاحی، کنایون، ۱۳۵۱ -
 عنوان و نام پدیدآور : شکوفایی ادب منظوم عربی در اصفهان (سده چهارم تا ششم هجری) /
 مولفین: کنایون فلاحی، اعظم محمودی.
 مشخصات نشر : مشهد: انتشارات مینوفر، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری : ۲۲۴ ص.
 فروست : ادبیات عرب؛ ۱۰۳.
 شابک : ۱۷۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۸۰-۴-۰
 وضعیت فهرست : فیبا
 نویسی :
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۱۷ - ۲۲۴.
 موضوع : شعر عربی -- ایران -- اصفهان -- قرن ۴ - ۶ ق. -- تاریخ و نقد
 موضوع : شعر عربی -- ایران -- اصفهان -- تاریخ و نقد
 موضوع : شعر عربی -- تاریخ و نقد
 شناسه افزوده : محمودی، اعظم، ۱۳۴۷ -
 رده بندی کنگره : ۸۹۴/۷۱۴ الف/۵۲۹۸۲۵/۱۳۹۴۶ ۸
 رده بندی دیویی : ۸۹۴/۷۱۴
 شماره : ۳۹۰۳۰۳۱
 کتابشناسی ملی :

انتشارات مینوفر
 Minufar Publications
A-PDF

شکوفایی ادب منظوم عربی در اصفهان
 (سده چهارم تا ششم هجری)

تالیف: دکتر کنایون فلاحی و دکتر اعظم محمودی

ناشر: مینوفر

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۴

قطع: وزیری - شمارگان: ۱۰۰۰ جلد - قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۸۰-۴-۰

انتشارات مینوفر: مشهد، ص پ ۱۷۵۵ - ۹۱۸۹۵

همراه: ۰۹۲۵۲۱۶۲۷۵۵ - تلفکس ۰۵۱-۲۸۲۲۳۵۵۳

سایت: www.minufar.ir - ایمیل: minufar@yahoo.com

فهرست مطالب

۹	مقدمه:
	فصل اول
	نگاهی به تاریخ شهر اصفهان
۱۵	۱-۱- وجه تسمیه‌ی اصفهان
۱۷	۲-۱- پیش از اسلام
۱۸	۳-۱- در دوره‌های اسلامی
۲۱	۴-۱- در دوره زیاریان
۲۳	۵-۱- در دوره دیلمیان
۲۵	۱-۵-۱- خدمات دیلمیان در اصفهان
۲۶	۶-۱- در دوره سلجوقیان
۳۰	۷-۱- در دوره خوارزمشاهیان
۳۱	۸-۱- ادیان و مذاهب
۳۴	۹-۱- علوم و معارف
۳۷	۱۰-۱- مراکز آموزش
۳۷	۱۰-۱-۱- مساجد
۳۹	۱۰-۱-۲- کتابخانه‌ها
۴۰	۱۰-۱-۳- مدارس
۴۲	۱۰-۱-۴- خانقاه‌ها

- ۱۲۱..... ۱-۱-۲-۲- پندهای عربی پیش از دوره عباسی
- ۱۲۳..... ۲-۱-۲-۲- توجه ایرانیان به پند
- ۱۲۵..... ۳-۱-۲-۲- راههای ورود اندرزهای فارسی به ادبیات عربی
- ۱۲۵..... ۱-۳-۱-۲-۲- ترجمه
- ۱۲۹..... ۲-۳-۱-۲-۲- آمیختگی ایرانیان و عربها در زمینههای مختلف
- ۱۳۱..... ۴-۱-۲-۲- ویژگی ادبیات حکمی در عصر عباسی
- ۱۳۵..... ۵-۱-۲-۲- موضوعات ادبیات پند و اندرز
- ۱۳۸..... ۱-۵-۱-۲-۲- بخشش و انفاق
- ۱۳۹..... ۲-۵-۱-۲-۲- فناء
- ۱۴۲..... ۳-۵-۱-۲-۲- همت و تلاش
- ۱۴۴..... ۴-۵-۱-۲-۲- صبر و شکیبایی
- ۱۴۷..... ۵-۵-۱-۲-۲- دوست
- ۱۵۱..... ۶-۵-۱-۲-۲- رازداری
- ۱۵۲..... ۷-۵-۱-۲-۲- علم و آموزش
- ۱۵۵..... ۸-۵-۱-۲-۲- ارزشهای اخلاقی
- ۱۵۸..... ۹-۵-۱-۲-۲- سفر
- ۱۵۹..... ۱۰-۵-۱-۲-۲- تندرستی
- ۱۵۹..... ۱۱-۵-۱-۲-۲- غنیمت شمردن عمر و ارزش آن
- ۱۶۱..... ۱۲-۵-۱-۲-۲- دنیا و روزگار
- ۱۶۳..... ۲-۲-۲- شعر تعلیمی مربوط به آموزش علوم و فنون
- ۱۶۶..... ۳-۲-۲- وصف
- ۱۶۶..... ۱-۳-۲-۲- وصف در شعر کهن عربی
- ۱۶۹..... ۲-۳-۲-۲- وصف در عصر عباسی

۱۷۳	۱-۲-۳-۲- وصف طبیعت اصفهان و مناطق اطراف آن
۱۸۲	۲-۲-۳-۲- وصف باغ و بستان
۱۸۷	۳-۲-۳-۳- وصف برف و باران
۱۸۸	۴-۲-۳-۲- وصف گل‌ها و میوه‌ها
۱۹۴	۵-۲-۳-۲- وصف اشیاء و بناها
۲۰۲	۶-۲-۳-۲- وصف حیوانات

فصل سوم

بررسی آثار و احوال برخی مشاهیر اصفهانی از سده چهارم تا ششم هجری

۲۰۷	۱-۳- ابوالفرج اصفهانی
۲۰۸	۱-۱-۳- جایگاه علمی و ادبی وی
۲۱۳	۲-۳- ابن طباطبای اصفهانی
۲۱۴	۱-۲-۳- جایگاه علمی و ادبی وی
۲۱۷	فهرست منابع

A-PDF

Watermark

مقدمه:

شکر و سپاس بی قیاس خداوند عزوجل را سزااست که یگانه بی همتا و آفریننده باغ رنگارنگ این جهان زیباست، او که در ایجاد این کائنات عظیم و این ستارگان درخشان و کهکشان‌های وسیع بی سقف و بی ستون و این آسمان بلند نیلگون به نصر و وزیر محتاج نگشت و در خلقت موجودات مشاورت نفرمود، بخشنده بی منت، آفریدگار پر رحمت، ارحم الراحمین.

افضل صلوات و اکمل تحیات بر سید مرسلین و خاتم نبیین، مفخر موجودات، سرور کائنات، شفیع مؤید رسول مسدد ابوالقاسم محمد (ص).

از دورترین ادوار تاریخ تاکنون همواره طبع لطیف و اندیشه ظریف و قدرت خلاق قوم ایرانی همراه با خلق و خوی نرم و روحیه حساس، این ملت را از دیگر اقوام متمایز ساخته است. آن‌ها همواره نقش بسیار مهمی در رشد و توسعه‌ی علم و ادب از زمان‌های قدیم تاکنون ایفا نموده‌اند. چنین نقشی در توسعه زبان و ادبیات عربی نیز چشمگیر بوده است.

بر کسی پوشیده نیست که علوم زبانی از جمله صرف و نحو و بلاغت، به دست ایرانیان فرهیخته پرورش یافت و به حد کمال رسید. نام بزرگانی چون سیبویه و ابوعلی فارسی و نیز سکاکی و خطیب قزوینی و امام فخر رازی همواره بر تارک این علوم می‌درخشند. کتابت عربی نیز از آغاز حیات فنی خود، پرورش یافته‌ی ذوق ایرانی است تا آنجا که گفته شده است «بُدَّتِ اللُّکْتَابَةُ بَعْدَ الْحَمِيدِ وَ خُتِمَتْ بِابْنِ الْعَمِيدِ» (الثعالبی النیسابوری ۱۹۳۸، ۱۳۷/۳) هر دو شخصیت مذکور که آغاز و سرانجام کتابت به آن‌ها نسبت داده شده است از نژاد ایرانی‌اند و سبک نگارش ابن عمید از سده‌ی چهارم هجری تا سالیان آغازین

نهضت ادبی معاصر عربی به عنوان سبک غالب در نزد عموم نویسندگان عربی به شمار می‌آید.

در میان شهرهای این سرزمین یگانه، اصفهان بزرگ به شهادت آثار شگرف باستانی و کتب ارزشمند علمی و ادبی که زینت بخش موزه‌ها و کتابخانه‌های معروف دنیا است با ارائه و عرضه نواخ علمی و شعرای برجسته، جایگاه ویژه و ممتازی را به خود اختصاص داده است.

زبان و ادبیات عربی در این خطه از قرن چهارم هجری شکل می‌گیرد و در سده‌های پنجم و ششم به اوج خود می‌رسد به طوری که در سده چهارم هجری، اصفهان بتعداد ثانی لقب یافت.

کتاب‌های تراجم و آثار تاریخی که به جمع‌آوری آثار ایرانیان عربی سرای پرداخته‌اند و بر اساس مناطق جغرافیایی باب بندی و تفصیل شده‌اند. بی‌استثنا بخشی را به شاعران اصفهان اختصاص داده‌اند. بررسی این کتاب‌ها و تأمل در آن‌ها از اهمیت و نقش شاعران اصفهانی در ادب عربی حکایت دارد به عنوان نمونه، ثعالبی در یتیمه الدهر در فصلی با عنوان (فی محاسن اهل العصر من اصفهان) در کنار وصف اهمیت این شهر، به معرفی شش تن از بزرگان شعر و ادب عربی اصفهان در عصر خویش پرداخته‌اند.

مفضل مافروخی اصفهانی در اثر جاودانه‌ی خویش (محاسن اصفهان) سروده‌های بسیاری را از شاعران اصفهانی و دیگران در وصف اصفهان و زیبایی‌های آن بیان نموده است.

باخرزی نیز در کتاب (دمیه القصر) در فصل جداگانه‌ای بیش از ده تن از شاعران اصفهانی را برشمرده و در مقدمه کتاب، از سفر به شهرهای مختلف و از جمله اصفهان یاد کرده است.

عمادالدین اصفهانی که خود از ادیبان برجسته اصفهان است بخش دوم کتاب (خریده القصر و جریده القصر) را به فضایی عجم و فرس اختصاص داده و

این بخش را با یاد فضلالی اصفهان آغاز کرده و اصفهان را سزاوار این تقدیم دانسته است. وی حدود هفتاد نفر از بزرگان علمای اصفهان را معرفی نموده است.

نکته‌ی قابل‌توجهی که در سروده‌های اصفهانیان در این دوره‌ی زمانی، قابل‌ذکر می‌باشد کثرت مدیحه‌سرایی در میان آن‌هاست که این مسئله با توجه به اوضاع سیاسی و اجتماعی آن عصر، امری عجیب به نظر نمی‌آید پس از آن به ترتیب اشعار حکمی و وصف، مضامینی هستند که بیش از سایر اغراض در بین منظومه‌های عربی سرایان اصفهانی دیده می‌شود، لذا درصدد برآمدیم که سه مضمون شعری فوق را با عنایت به حجم انبوه آن در میان سروده‌ها، موردبررسی قرار دهیم.

در اینجا لازم می‌دانیم از همکار عزیزان و بزرگوارانی که در انجام این پژوهش ما را یاری نمودند سپاسگزار باشیم و سپاس بی‌دریغ خود را به استاد گرامی آقای دکتر علی صابری که راهنمای طریق این جستار بودند تقدیم داریم.

در پایان از صاحب‌نظران و اصحاب قلم تقاضا داریم هرگونه نقص و یا کمی و کاستی در کتاب را به مؤلفان متذکر شوند تا در چاپ‌های بعدی اصلاح شود.

Watermark